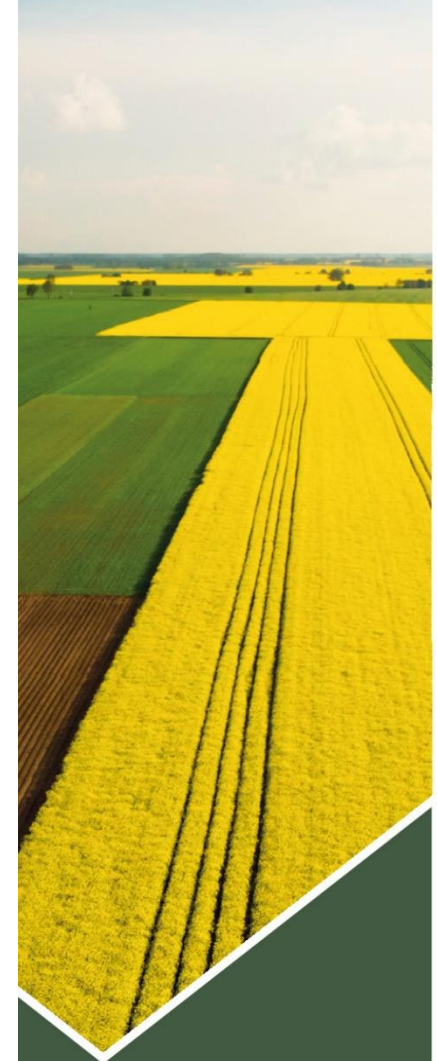

Ewaluacja Lokalnych Strategii Rozwoju

PROW 2014-2020

PS WPR 2023-2027

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi -
Departament Wspólnej Polityki Rolnej

Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

Ewaluacja Lokalnych Strategii Rozwoju

Jak było? PROW 2014-2020

- Wytyczne podstawowe
- Poradnik ewaluacji
- Metaewaluacja ewaluacji zewnętrznych
- Warsztaty o ewaluacji Leader (Zakopane 2024)

Jak będzie? PS WPR 2023-2027

- Podstawa prawna
- Jakie rekomendacje ?

Wytyczne podstawowe

(Leader PROW 2014-2020)

**MINISTER
ROLNICTWA I ROZWOJU WSI**

Warszawa, 31 maja 2022 r.

Wytyczne nr 10/1/2022

***w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego
kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju
Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.***

Wytyczne podstawowe (Leader PROW 2014-2020) – monitoring i ewaluacja LSR

Wymóg ewaluacji wewnętrznej (bieżąca, realizowana samodzielnie)

przeprowadzenie warsztatów refleksyjnych, na **początku każdego roku kalendarzowego**

- bieżąca analiza procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR,
- powinna stanowić uzupełnienie monitoringu o konieczną interpretację,
- powinna być realizowana w oparciu o spotkanie wykorzystujące narzędzia o charakterze refleksyjno-analitycznym opisane w Podręczniku monitoringu i ewaluacji LSR jako warsztat refleksyjny

Wymóg ewaluacji zewnętrznej ex-post (zlecona zewnętrznym ewaluatorom)

realizacja badania powinna odbyć się **jednokrotnie**, w latach 2020-2022 (niezależnie od faktu wydłużenia okresu programowania 2014 – 2020 o 2 lata)

Wytyczne podstawowe (Leader PROW 2014-2020) – monitoring i ewaluacja LSR

Wytyczne należało traktować jako wymagania minimalne w zakresie monitoringu i ewaluacji realizacji LSR.

Więcej informacji, praktycznych wskazówek, a także przykładowych narzędzi dotyczących ewaluacji LSR, do wykorzystania których zachęcano LGD jako pomoc w wykonywaniu zadań zawartych w niniejszych Wytycznych, znajduje się w **Podręczniku monitoringu i ewaluacji LSR**.

Podręcznik ten nie jest dokumentem obligatoryjnym dla LGD.

Podręcznik monitoringu i ewaluacji LSR PROW 2014-2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.
Badanie ewaluacyjne współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

PODRĘCZNIK MONITORINGU I EWALUACJI LOKALNYCH STRATEGII ROZWOJU

WERSJA SKRÓCONA

Zamawiający:

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

na podstawie pełnej wersji podręcznika przygotowanego przez:

EGO – Evaluation for Government Organizations S.C.

Autorzy:

Joanna Abramowicz, Andrzej Gołoś, dr Izabela Grabowska, Agnieszka Haber,

dr Tomasz Kupiec, Bartosz Ledzion, Agata Rauzer

Warszawa, marzec 2017 r.

https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.gov.pl/attachment/b92bcc14-94e0-430b-83b8-0d6a9cccac85&ved=2ahUKEwjs6LiGuO-IaxUDSPEDHZBHBboQFnoECBIQAQ&usg=AOvVaw21lcv_xh2PSxlR8tjhVg6L

Ewaluacje ex-post LSR PROW 2014-2020

Zgodnie z Wytycznymi wszystkie LGD miały obowiązek przygotowania ewaluacji ex-post LSR.

Metaewaluacja

PROW 2014-2020

WARSZAWA
Maj 2023

Raport końcowy

METAEWALUACJA EWALUACJI ZEWNĘTRZNYCH (EX POST) LOKALNYCH STRATEGII ROZWOJU REALIZOWANYCH PRZEZ LOKALNE GRUPY DZIAŁANIA

Zamawiający:

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Wykonawcy:

EGO – Evaluation for Government Organizations S.C.

Autorzy:

Joanna Abramowicz, dr Izabela Grabowska, Zofia Polańska,
Maria Popielawska, Piotr Kamiński

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Badanie realizowane na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Badanie współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Metaewaluacja

PROW 2014-2020

Analiza raportów ewaluacyjnych z realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR) na terenie całej Polski.

Cele badania:

- podsumowanie efektów osiągniętych dzięki wdrażaniu działania LEADER,
- ocena osiągnięcia założonych celów oraz przedstawienie wniosków na przyszłość,
- **ocena jakości** przeprowadzonych przez LGD **ocen ex-post** oraz **identyfikacja dobrych praktyk** z zakresu realizacji ewaluacji ex-post LSR.

Lp.	Wnioski	Rekomendacje	Sposób wdrożenia
1.	<p>Ewaluacje ex-post nie dostarczają wiedzy o efektach zrealizowanych projektów w ramach LSR.</p> <p>Z tego powodu nie pozwalają na:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenę wartości zrealizowanych interwencji (z perspektywy korzyści jakie odnieśli mieszkańcy) ▪ na korektę interwencji w oparciu o zgromadzone dowody. 	<p>Ewaluacje ex-post powinny koncentrować się na:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizie efektów (wybranych) projektów dla mieszkańców LGD ▪ na zrozumieniu, w jaki sposób projekty doprowadziły do zmiany. 	<p>Ewaluacje na poziomie LGD powinny stosować podejście ewaluacji opartej na teorii, odtwarzając założenia projektu/interwencji oraz sprawdzając, co wydarzyło się w praktyce.</p> <p>Ewaluacje powinny wykorzystywać mieszane metody badawcze, z naciskiem na metody jakościowe, takie jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wywiady z beneficjentami i mieszkańcami, ▪ metoda narracyjna ▪ metody obserwacyjne. <p>Pozwoli to na zrozumienie w jaki sposób doszło do zmiany. Równocześnie tam gdzie to możliwe, metody ilościowe powinny być stosowane by zapewnić pewną standaryzację w mierzeniu efektów.</p> <p>Na poziomie kraju powinny być prowadzone metaewaluacje, zbierające wnioski z badań prowadzonych w ramach poszczególnych LGD. W razie potrzeby MRiRW może zlecać dodatkowe badania pogłębiające określone zagadnienia np. studia przypadków badające mechanizmy zmiany w wybranych typach projektów, badania ilościowe wśród wybranych grup beneficjentów.</p>

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
2.	<p>Na poziomie LGD nie można wiarygodnie oszacować wpływu LSR na:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ogólnie rozumianą sytuację społeczno-gospodarczą ▪ efekt netto interwencji. <p>Tego typu analizy wymagają dużych prób badawczych i zaawansowanych analiz statystycznych.</p>	<p>Tego rodzaju badania powinny być prowadzone na poziomie całego kraju.</p>	<p>MRiRW powinno zlecać i nadzorować tego typu ewaluacje, jeśli uzna, że jest to rodzaj wiedzy, który chce pozyskać.</p>

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
3.	<p>Potrzebne są działania, które zapewnią wysoką jakość ewaluacji na poziomie LGD, a także porównywalność wyników, umożliwiającą kumulację wiedzy.</p> <p>Przedstawiciele LGD potrzebują wsparcia w zakresie metodyki ewaluacji oraz rozwój swoich kompetencji ewaluacyjnych. Również oni jako zlecający, jeśli będą mieć odpowiednią wiedzę i potrzebę doskonalenia interwencji, mogą zapewnić wysoką jakość ewaluacji poprzez stawianie odpowiednich wymogów wykonawcom.</p>	<p>Powinno zostać opracowane <u>wspólne podejście metodyczne do ewaluacji LSR</u> (jednak wypracowujące osobne rozwiązania dla oceny poszczególnych typów projektów).</p> <p>Powinna też powstać <u>platforma do wymiany wiedzy pomiędzy przedstawicielami LGD</u> i rozwijania ich kultury ewaluacyjnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ MRiRW powinno wyłonić wykonawcę, który będzie odpowiadał, za przeprowadzenie procesu <u>opracowania wspólnej metodologii</u>. W ten proces (np. w formule warsztatów) powinni być szeroko włączeni przedstawiciele LGD (co będzie miało także aspekt edukacyjny) oraz firm badawczych, potencjalnych wykonawców ewaluacji. ▪ Warto <u>wprowadzić warsztaty refleksyjne</u> poświęcone odkrytym efektom projektów (obejmujące przedstawicieli wielu LGD). Pozwoli to na wymianę wiedzy i doświadczeń, zwiększy rozumienie znaczenia ewaluacji i umiejętność jej praktycznego wykorzystania po stronie przedstawicieli LGD. Warsztaty mogą być przeprowadzane na poziomie województw, ich gospodarzem byłyby wtedy SW. Warto do ich przeprowadzenia zaangażować zarówno ewaluatorów, jak i ekspertów dziedzinowych. Będą miały wtedy większy walor edukacyjny i praktyczny. Z jednej strony pomoże to pogłębić refleksje na temat samej ewaluacji/ dowodów jakie dostarczyła, z drugiej na temat możliwych zmian w zakresie prowadzonej interwencji. Na warsztatach refleksyjnych powinny być także omawiane wyniki badań przekrojowych jakie na poziomie całego kraju koordynuje MRiRW .

Warsztaty o ewaluacji LSR

PROW 2014-2020

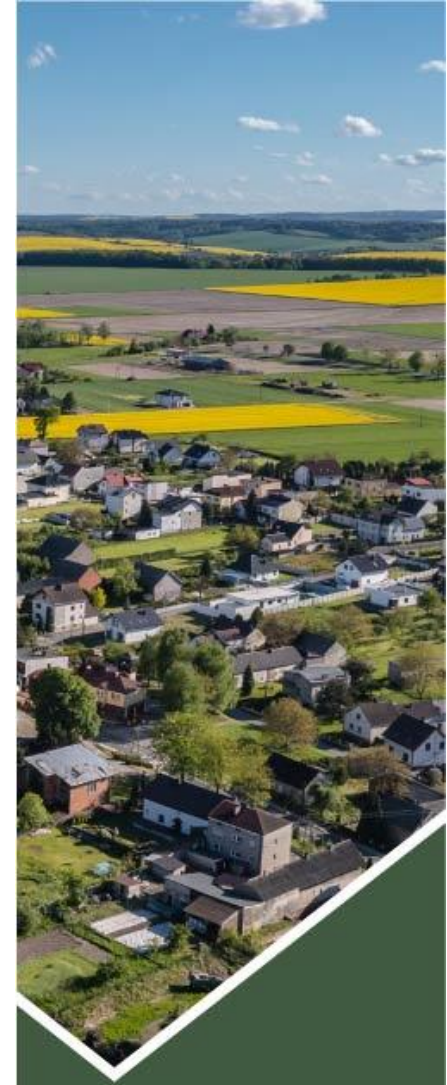
W czerwcu 2024 r. (Zakopane) odbyły się **warsztaty** dla LGD nt. **ewaluacji LSR**

Eksperti firmy EGO – Evaluation for Government Organizations S.C. **opracowali raport z warsztatu** i przedstawili **najważniejsze wnioski z dyskusji**, w tym:

- praktyczne propozycje rozwiązań dot. wdrażania podejścia LEADER
- potrzeby szkoleniowe LGD zidentyfikowane w toku warsztatów itp..

Warsztaty o ewaluacji LSR

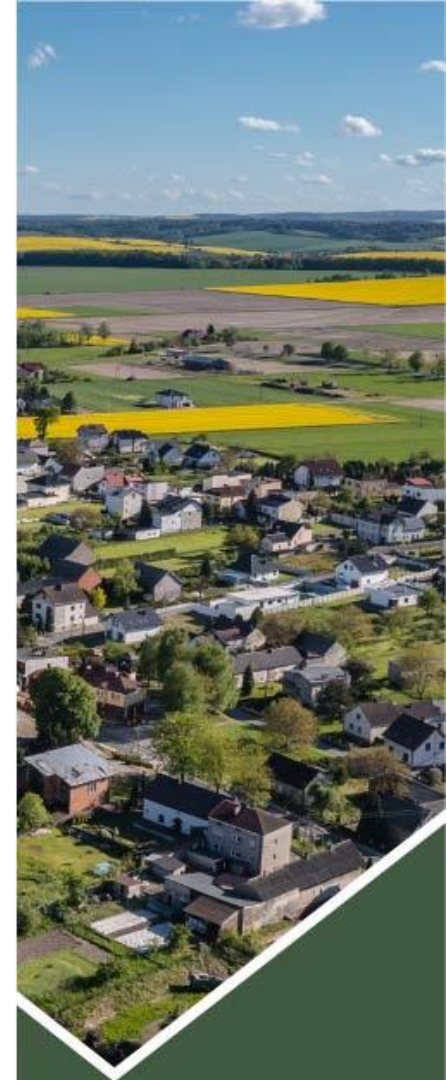
PROW 2014-2020 - Wnioski

✓ Wnioski z warsztatu pokrywają się z wnioskami z Metaewaluacji

✓ W większości uczestnicy **koncentrują się** na aspektach związanych z **wdrażaniem LSR**:

- osiągnięciem wskaźników
- wydatkowaniem środków.

➡ W **mniejszym stopniu** skupiają się na **pomiarze efektów** i **wartości dodanej** lub brakuje im świadomości i wiedzy w tym zakresie.

Warsztaty o ewaluacji LSR

PROW 2014-2020 - Wnioski

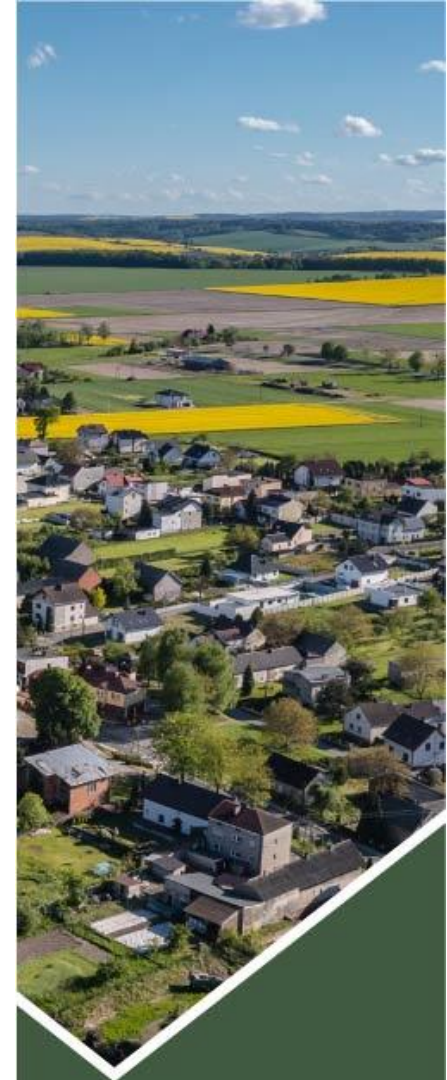
Trudność sprawiło także określenie efektów, jakich można realnie oczekiwać (a w związku z tym badać) w odniesieniu do interwencji w ramach LSR.

Czasami oczekiwano, że efekty wdrażana LSR będą widoczne na poziomie wskaźników dla całego obszaru (np. poziom bezrobocia, liczba firm, jakość życia).

Ze względu na skalę interwencji, jak i inne czynniki oddziałujące na takie kwestie jak ogólna sytuacja ekonomiczno-społeczna na terenie LGD, prowadzące starały się podkreślić, że należy się raczej skupić na udokumentowaniu efektów bardziej bezpośrednich tj. tych, które odnieśli beneficjenci lub osoby z nimi związane.

Warsztaty o ewaluacji LSR

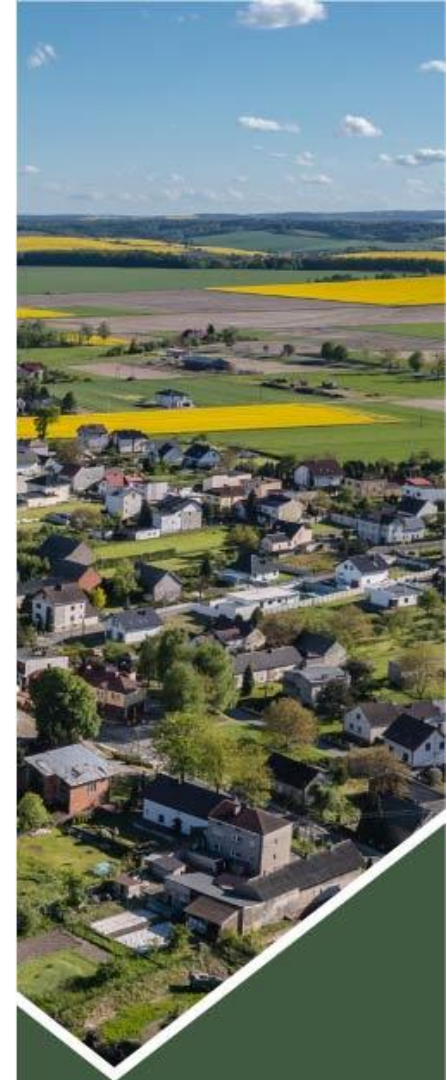
PROW 2014-2020 - Wnioski

Co się sprawdziło w dotychczasowej ewaluacji?

Podkreślano rolę współpracy z ewaluatorami i duże zaangażowanie ze strony LGD w proces ewaluacji, polegające na dostarczaniu danych i ich interpretowaniu.

Ważna była także współpraca LGD z samorządem województwa, polegająca na wymianie doświadczeń i informacji (szczególnie istotne dla poprawnej realizacji działań).

Nie sprawdziły się warsztaty refleksyjne, wg opinii uczestników powodem był fakt, iż spotkania te miały formułę otwartą i **przychodziły na nie osoby, które nie miały wiedzy na temat projektów** realizowanych przez LGD, a beneficjenci projektów nie byli zainteresowani uczestnictwem.

Warsztaty o ewaluacji LSR

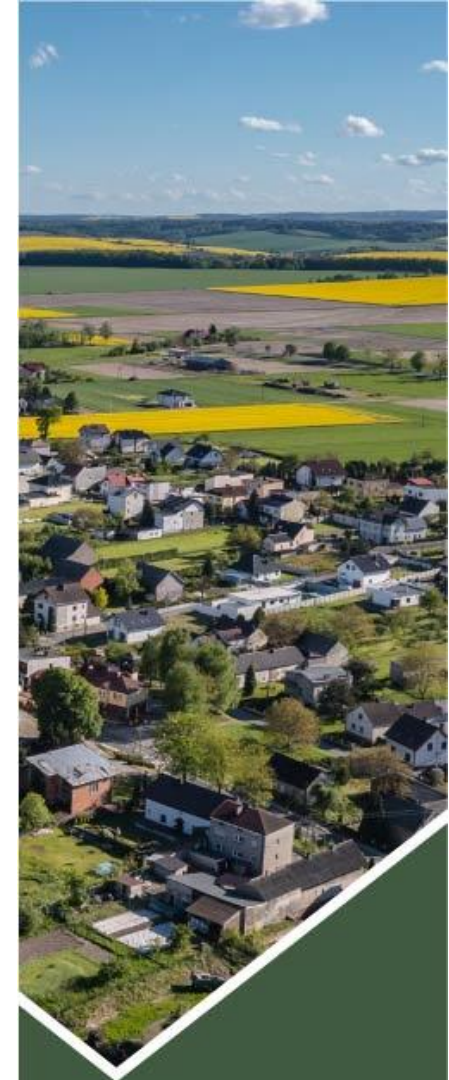
PROW 2014-2020 - Wnioski

✓ W jaki sposób LGD skorzystały z wniosków z ewaluacji?

Raporty z ewaluacji nie dostarczały zupełnie nowej wiedzy, ponieważ dane z monitoringu są na bieżąco analizowane.

Wnioski z raportów **nie były również porównywane regionalnie**, co **pozwoiłoby dostarczyć dodatkową wiedzę**.

Część wniosków z ewaluacji okazała się **wartościowa podczas tworzenia nowej strategii LSR**.

Warsztaty o ewaluacji LSR

PROW 2014-2020 - Wnioski

Co można zrobić inaczej?

1. Warto uwzględnić **większy udział LGD w tworzeniu i opracowaniu założeń ewaluacji.**
2. Ewaluacja powinna **uwzględniać specyficzny kontekst regionu**, a nie być realizowana według szablonu, jak miało to miejsce w części LGD (jeden wykonawca realizujący kilkadziesiąt ewaluacji).
3. **Moment realizacji ewaluacji** powinien być dopasowany do **stopnia zaawansowania realizacji LSR** tak, aby można było uzyskać pełną wiedzę o efektach.

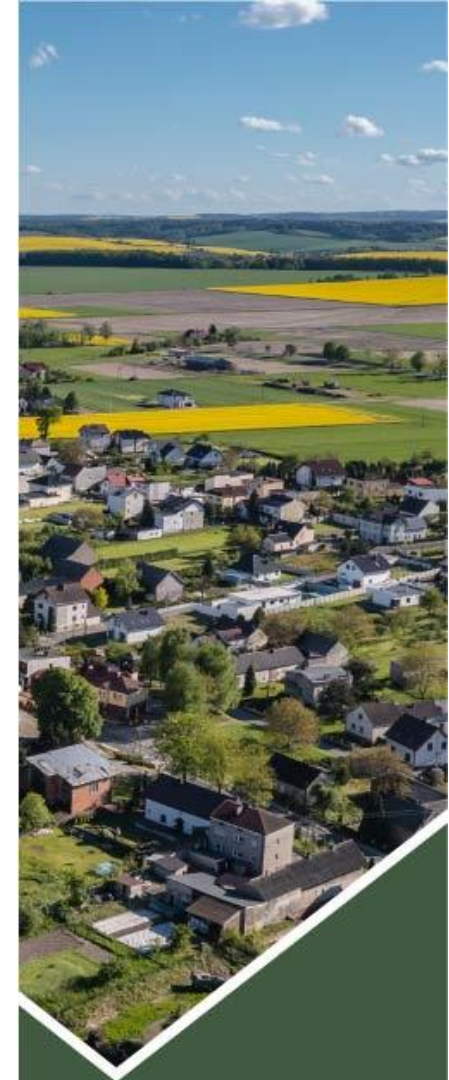

Warsztaty o ewaluacji LSR

PROW 2014-2020 - Wnioski

Co można zrobić inaczej?

4. Konieczne jest **podniesienie wiedzy na temat planowania ewaluacji** tak, aby uwzględniała pomiar efektów. Można rozważyć skupienie na określonych typach projektów, a odstąpić od szczegółowej oceny aspektów funkcjonowania biur, które nie wnoszą dużej wartości informacyjnej ponieważ opierają się na danych monitoringowych.
5. Warto zadbać o **większą reprezentatywność w doborze respondentów**, którzy proszeni są o ocenę np. rozpoznawalności LGD czy ocenę oferty (doradztwa, szkoleń, informacji).

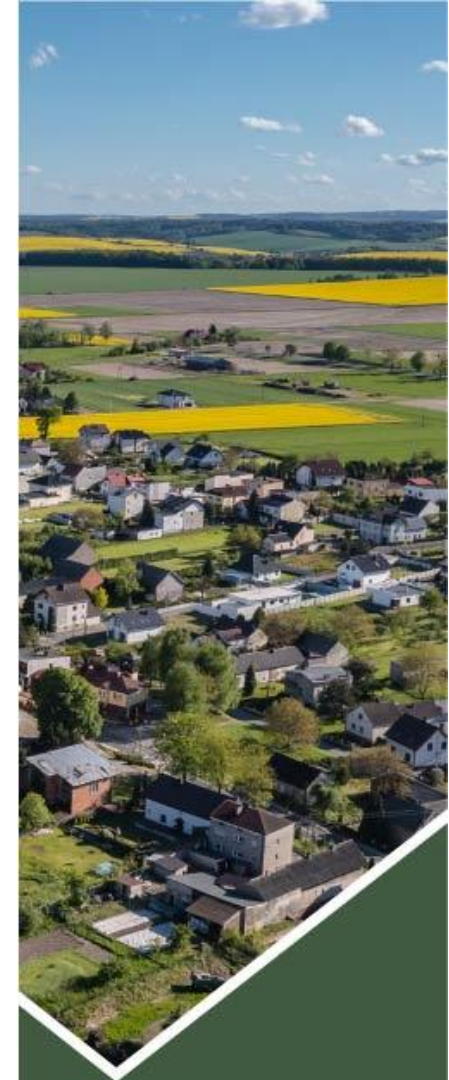
Warsztaty o ewaluacji LSR

PROW 2014-2020 - Wnioski

✓
✓
✓
Jakie są oczekiwania odnośnie do ewaluacji w przyszłej perspektywie?

Powinny odbywać się coroczne spotkania na poziomie wojewódzkim.

Warto organizować spotkania cykliczne, na których będą **omawiane dobre przykłady z zakresu ewaluacji** na poziomie ministerstwa.

Ewaluacja LSR PS WPR 2023-2027

Podstawa prawna UE

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.

art. 32 ust. 1 lit. d i e

Strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Odpowiednie instytucje zarządzające zapewniają, aby każda strategia, o której mowa w art. 31 ust. 2 lit. c), zawierała następujące elementy:

- d)** cele strategii, w tym **wymierne cele końcowe dotyczące rezultatów**, oraz odnośne planowane działania;
- e)** **ustalenia** w zakresie zarządzania, **monitorowania i ewaluacji**, pokazujące zdolność lokalnej grupy działania do realizacji strategii;

Ewaluacja LSR PS WPR 2023-2027

Podstawa prawna UE

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.

art. 33 ust. 3 lit. e i f

Lokalne grupy działania

Następujące zadania są wykonywane na zasadzie wyłączności przez lokalne grupy działania:

- e) **monitorowanie postępów** w osiągnięciu celów wyznaczonych w strategii;
- f) ewaluacja realizacji strategii.

Ewaluacja LSR PS WPR 2023-2027

Podstawa prawna UE

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.

art. 34 ust. 1 lit. c

Wsparcie z Funduszy na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Państwo członkowskie zapewnia, aby wsparcie z Funduszy na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność obejmowało:

c) zarządzanie strategią, jej monitorowanie i ewaluację oraz jej animowanie, w tym ułatwianie wymiany między zainteresowanymi stronami.

Ewaluacja LSR - wymagania dla LGD

PS WPR 2023-2027

Podstawa prawna PL

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015 poz. 378)

Art. 14. ust. 1 i 4 pkt 3

1. zarząd województwa zatwierdza LSR, zawierając z LGD... , umowę ramową.
4. Umowa ramowa, zawiera co najmniej określenie:
  - 3) zasad monitorowania, oceny i kontroli realizacji LSR;

Umowa ramowa

§ 6 LGD zobowiązuje się do:

- 6) monitorowania, ewaluacji i kontroli realizacji LSR.

Ewaluacja LSR – przepisy o PS WPR 2023-2027

Podstawa prawna UE - Rozporządzenie wykonawcze (UE) 2022/1475 z dnia 6 września 2022 r.

Art. 2. Ewaluacja planów strategicznych WPR w okresie wdrażania

Państwa członkowskie przeprowadzają ewaluacje swoich planów strategicznych WPR w okresie wdrażania, w następujący sposób:

d) w stosownych przypadkach, **oceniają również konkretne interwencje** lub tematy planów strategicznych WPR, takie jak struktura środowiskowa i klimatyczna, **wartość dodana LEADER**, sieci WPR lub system wiedzy i innowacji w rolnictwie (AKIS).

Dziękuję za uwagę

